

Etusivu — Ajankohtaista — Uutiset

Kirjoja kuuntelemassa

20.8.2021 klo 08:30

Äänikirjat täydentävät ja rikastuttavat lukuharrastusta. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura keräsi muistoja ja kokemuksia äänikirjojen tekemisestä, kuuntelusta ja käyttämisestä.

Digitalisaation siivittämänä äänikirjojen suosio on lisääntynyt huimaavalla vauhdilla. SKS kokos helmikuussa 2021 päättyneessä muistitietokeruussa kokemuksia äänikirjoista. Keruuseen lähetetyistä 58 vastauksesta käy ilmi, miksi ja millaisissa tilanteissa kirjoja kuunnellaan, millainen kirjallisuus valikoituu kuunneltavaksi ja kuinka äänikirjojen uumoillaan muuttavan kirjallista kenttää. Vastaajista suurin osa on äänikirjojen innokkaita kuluttajia, mutta joukkoon mahtuu myös monia, jotka eivät niitä kuuntele. Vastauksista kaksi valottaa äänikirjojen maailmaa myös kirjallisuuden suomentajan sekä kustannustoimittajan näkökulmasta.

Monet vastaajista ovat kuunnelleet äänikirjoja jo pitkään, ja muistissa on alan kehitys c-kaseteista nykyisiin suoratoistopalveluihin, jotka ovat tehneet äänikirjoista helpommin saavutettavia sekä lisänneet niiden määrää räjähdysmäisesti. Vastausten perusteella äänikirjo

käytetään niin kirjastojen kuin kaupallisten palveluntarjoajienkin kautta. Erityiskiitoksia kerää saavutettavuuspalvelu Celian äänikirjavalikoima, joka mahdollistaa kirjallisuuden kuuntelemisen niille, joille lukeminen on haasteellista lukivaikeuden, sairauden tai vamman vuoksi. Löytyypä vastausten joukosta myös kirjoitus, jossa paneudutaan Celian edeltäjän, Sokeain kirjaston, äänikirjojen tuotantoon 1960-luvulla.

Aineiston perusteella äänikirjoja kuunnellaan esimerkiksi automaatoilla, lenkkeillessä, marjastaessa sekä käsitöiden ja kotiaskareiden yhteydessä.

"Mutta ehkä tärkein asia - ja mielenkiintoisin käden ja aivojen yhteistyöstä on ollut se, että pystyt keskittymään kirjaan huomattavasti paremmin kun teen samalla käsilläni jotain. Jos vain istun ja kuuntelen, ajatukseni lähtevät harhailemaan enkä pysty seuraamaan luettua tekstiä."

Samanaikainen toiminta ei kuitenkaan saa vastausten perusteella vaatia liikaa ajatustyötä, jotta kuuntelemiseen on mahdollista keskittyä. Toisaalta monen vastaajan mukaan kirjojen kuuntelu muun tekemisen lomassa verottaa joka tapauksessa äänitteeseen keskittymistä. Tästä syystä monet valitsevat äänikirjaksi mieluusti kevyemmäksi luokittelemaansa kirjallisuutta, kuten dekkareita tai juoneltaan helposti seurattavia romaaneja, joissa henkilöhahmoja on rajallisesti. Myös esimerkiksi elämäkerrat ja elämäntaito-oppaat soveltuvat kirjoittajien mukaan äänikirjoiksi, kun taas suhtautuminen tietokirjoihin jakautuu: toiset kuuntelevat niitä kernaasti, kun taas toiset mieltävät ne äänikirjoina liian vaativiksi. Myös kuvituksen sekä ala- ja lähdeviitteiden puuttuminen häiritsee tietokirjallisuuden kuuntelemista.

Lukijan merkitys äänikirjan kuuntelijalle on keruuvastausten mukaan suuri. Lukijan sukupuoli, ääni, intonaatio, eläytyminen ja tapa ääntää vieraskieliset nimet saattavat vaikuttaa kuuntelukokemukseen. Hyvän lukijan on koettu syventävän esimerkiksi runojen tai romaanien tulkintaa sekä luovan ainutlaatuisen elämyksen jo luetusta klassikkoteoksesta, kun taas keho tai kuulijan odotusten vastaisesti tekstiä tulkitseva lukija saattaa saada jättämään kirjan kesken

"Liiallinen eläytyminen tekstiin on mielestäni epämiellyttävää, en halua lukijan näyttelevän vaan ainoastaan lukevan tekstiä. Olen tällaisesta syystä jopa jättänyt kirjan kesken, kun ei vaan pystynyt kuuntelemaan ylinäyteltyä tekstiä."

Joissakin vastauksissa kuultaa huoli lukutaidon näivettymisestä sekä kielen ja kirjallisuuden latistumisesta, jos kirjoitettua kieltä muokataan yksinkertaisemmaksi äänikirjan julkaisemista silmällä pitäen. Monet kantavat huolta myös kirjailijoiden ja kääntäjien saamista palkkioista suoratoistopalvelujen yleistymisen johdosta. Painetulle kirjallekin löytyy vannoutuneet ystävänsä, eikä paperisen kirjan tarjoamista eduista, kuten helposta selailtavuudesta, haluta luopua. Valtaosalle vastaajista äänikirjat ovat kuitenkin joko välttämättömiä ilon- ja tiedonlähteitä tai perinteistä kirjaa täydentävä ja rikastava vaihtoehto, joka on saattanut saada heidät innostumaan myös aiemmin tuntemattomista kirjoista tai kirjallisuuden lajeista.

"Lukeminen, ja nykyään siis kuuntelu, on ollut minulle lapsesta saakka rakas harrastus. Äänikirjat ovat tuoneet lukemattomia tunteja lisää aikaa harrastukselleni, aina kun ei voi kävellä kirja kädessä!"

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura järjesti Äänikirjat mullistavat kirjallisuutta -keruun 16.9.2020–28.2.2021. Vastaukset on arkistoitu SKS:n arkistoon.

Lämmin kiitos kaikille keruuseen osallistuneille! Vastaajien kesken arvotut kirjapalkinnot on toimitettu voittajille.

Lisätietoja: SKS:n arkisto, puh. 0201 131 240, arkisto@finlit.fi